

Həddindən artıq vacib sahə - elm və təhsil

Mübariz ABDULLAYEV

Innovativ inkişaf səciyyələndirən Dördüncü sənaye inqilabı dövründə ölkələri, xalqları güclü edən mühüm amillər sırasında elm və təhsil xüsusi yer tutur. Azərbaycanın xoşbəxtliyi ondadır ki, Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli siyasi iradəsinə uyğun olaraq respublikamızda elm və təhsilin inkişafı dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biri kimi müəyyənəndirilib. Dövlətimizin başçısı bu günlərdə yerli televiziya kanallarına müsahibəsində ölkəmizdə elm və təhsil sahəsində vəziyyəti dəyərləndirərək bu istiqamətdə reallaşdırılan layihələrin, aparılan islahatların önəmini vurğulayıb. “İndi biz xalqımızın, dövlətimizin gələcəyini onilliklər, yüzilliklər bundan sonra görməyə çalışmalıyıq. Ona görə bu, həddindən artıq vacib sahədir və ümid edirəm ki, aparılan islahatlar yaxşı nəticələrə gətirib çıxaraçaq”.

Neft kapitalının insan kapitalına çevrilməsi siyasəti

Çox haqlı olaraq elm və təhsil bütün dövrlərdə hər bir dövlətin və xalqın ümumi inkişaf səviyyəsinin əsas göstəricilərindən biri kimi səciyyələndirilib. Dünya tarixinə nəzər saldıqda görürük ki, ayrı-ayrı ölkələr məhz keyfiyyətli təhsilə və elmin inkişafına verdikləri önəm sayəsində yüksək inkişaf səviyyəsinə çatmağa nail olublar. Müasir dövrdə isə elm və təhsillə bağlı çağırışların aktuallığı daha da artıb. Təsədüfi deyil ki, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) XXI

əsri “Təhsil əsri” elan edib. Prezident İlham Əliyev neftlə zəngin olan ölkələrlə inkişaf etmiş dövlətlərin müqayisəsini apararaq bildirib: “Mən bunu dəfələrlə demişəm, bir daha deyirəm tam şüurlu şəkildə, inkişaf etmiş ölkələrin inkişafı ancaq zəka, ağıl, təhsil, elmlə bağlıdır, neftlə, qazla yox. Baxın, neftlə, qazla zəngin olan ölkələrin və inkişaf etmiş ölkələrin vəziyyətinə. Bəli, neftlə, qazla zəngin olan ölkələr arasında uğurlu ölkələr var, çox deyil, amma var. Onların texnologiyaları haradan gəlir? Onlar özləri onları icad edir? Yox, o, beyin mərkəzlərindən, texnoloji mərkəzlərdən gəlir. O da nəyə bağlıdır? Təhsilə, elmə.”

Azərbaycana böyük həcmərdə maliyyə gəlirləri daxil olur, məsələn həmin resursların zənginliyində deyil, düzgün istifadə edilməsindədir. Bu məqsədlə neft kapitalının insan kapitalına çevrilməsi siyasəti ardıcılıqla həyata keçirilir, dövlət büdcəsindən elm və təhsilə ayrılan vəsaitlər davamlı olaraq artırılır. İndiyədək respublikamızda təhsilin müxtəlif pillələrində yüksək keyfiyyətin, müasir global çağırışlara adekvatlığın təmin olunması məqsədilə bir neçə dövlət proqramı qəbul edilərək həyata keçirilib. “2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı”, habelə “2019-2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətliyi artırılması üzrə Dövlət Proqramı”nın icrası nəticəsində 5000-dən artıq Azərbaycan gənci dünyanın nüfuzlu ali məktəblərində təhsil almağa müvəffəq olub. Dövlət başçısının imzaladığı

sənədlər əsasında “2015-2025-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin İnkişaf Strategiyası”, “Gənclərin xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almalarına dair 2022-2026-cı illər üçün Dövlət Proqramı” qəbul olunub. Yeni Dövlət Proqramının icrası müddətində hər il 400 nəfərdən çox olmamaqla, ümumilikdə 2000 nəfərədək azərbaycanlı tələbənin xarici ölkələrin nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil almaları təmin ediləcək.

Ölkəmizdə 2030-cu ilədək olan dövrü əhatə edən strateji mərhələ üçün müəyyən edilən 5 milli prioritetdən biri məhz rəqabətli insan kapitalının və müasir innovasiyalar məkanının formalaşdırılması ilə bağlıdır. Bu prioritetin uğurla reallaşdırılması üçün isə XXI əsrin tələblərinə uyğun elm və təhsil sisteminin qurulması əsas məqsədlərdən biri kimi qarşıya qoyulub. Prezident İlham Əliyevin 2 fevral 2021-ci il tarixində imzaladığı “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər” sənədində oxuyuruq: “Cəmiyyətin inkişafının təminatçısı olan ümumi təhsilin gücləndirilməsi üçün təhsil sisteminə gedən modernləşmə davam etdirilməli, məzmun islahatları dərinləşməli, integrativ tədris təcrübəsi inkişaf etdirilməlidir. Bu əsasda ölkənin beynəlxalq qiymətləndirmələrdə (PISA, PIRLS, TIMSS, ICILS) mövqeyinin əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşmasına nail olunmalıdır”.

Struktur və kadr islahatları, ali təhsil müəssisələrinin modernləşdirilməsi

Müasirləşməni strateji hədəf kimi müəyyənəndirən Azərbaycan da məhz dün-

yadakı qabaqcıl təcrübələrə istinad etməklə genişmiqyaslı islahatlara start verib. Artıq müəyyən struktur dəyişikliyi edilib, o cümlədən Elm və Təhsil Nazirliyi yaradılıb. İki sahənin eyni strukturda birləşdirilməsi məqsədli şəkildə edilib. Dövlətimizin başçısının vurğuladığı kimi, Elmlər Akademiyası fəaliyyət göstərsə də, faktiki olaraq elm dövlət strukturlarından kənarda qalmışdı. Dövlət siyasətini daha dolğun şəkildə həyata keçirmək üçün elm və təhsil bir yerdə olmalıdır.

Yüksək inkişaf səviyyəsinə çatmış ölkələrdə elm daha çox ali məktəblərlə bərabər, yaxud da ki, onların nəzdində inkişaf edir. Respublikamız da məhz bu modeli seçib. Hazırda struktur islahatları aparılır. İslahatların zəruri olduğunu bildiren Prezident İlham Əliyev “Bir çox elmi-tədqiqat institutları bir-biri ilə birləşdirilir. Struktur islahatları ilə paralel olaraq, kadr islahatları da gedir, daha müasir, daha gənc kadrlar önə çəkilir. Burada keyfiyyət əmsalını da tapmaq o qədər də çətin deyil. Bu, dünya təcrübəsində var. Sənin elmi əsərlərin hansı elmi jurnallarda, hansı dərgilərdə nə qədər çap olunub və sənin elmi potensialın bugünkü reallıqlara nə dərəcədə uyğundur. Əgər biz doğrudan da elmi inkişaf etdirmək istəyiriksə, sadəcə, elmi işçiləri işlə təmin etmək yox, elmi inkişaf etdirmək istəyiriksə, bu islahatlara getməliyik”, - deyərək vurğulayıb.

Dövlət proqramları gəncləri güclü şəkildə təşviq edir

Bütövlükdə, Azərbaycan dövləti cəmiyyətin intellektual səviyyəsini yüksəltməyi hədəfləyib. Həyata keçirilən tədbirlər də

məhz buna hesablanıb. Prezident İlham Əliyev bildirib ki, cəmiyyətin ümumi intellektual səviyyəsi, bilik səviyyəsi yüksək olduqda, orada, necə deyirlər, pleyadalar, belə istedadlı şəxsiyyətlər yaranır. Qəbul olunan dövlət proqramları da gəncləri güclü şəkildə təşviq edir, onları ölkədə saxlayır və rəhbər vəzifələrə bilikli kadrların gətirilməsi cəmiyyətin intellektual səviyyəsini yüksəldir. Bu məqsədlə “Yüksəliş” müsabiqəsi təsis edilib. Bu müsabiqənin əsas məqsədi intellektual səviyyəsi və idarəçilik keyfiyyətləri yüksək olan perspektiv rəhbər şəxslərin müəyyən edilməsi, dəstəklənməsi və ölkədə kadr ehtiyatı bankının yaradılmasıdır.

Dövlət başçısının təşəbbüsü ilə 2011-ci il 19 dekabr tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Gənclər Fondu yaradılıb. Fondun qarşısında gənclər siyasəti ilə bağlı elm, təhsil, mədəniyyət və digər sosial sahələrə yönəlmiş ictimai və sosial əhəmiyyətli, o cümlədən beynəlxalq səviyyədə həyata keçirilən layihə və proqramları qrant şəklində maliyyələşdirmək məqsədi qoyulub. 2018-ci ildə fond yenidən təşkil edilərək Gənclər Fondu adlandırılıb. Gənclərə dəstək yönündə verilən mühüm qərarlardan biri də 2013-cü il 2 iyul tarixində ölkədə ilk dəfə “Gənclər üçün Prezident Mükafatı”nın təsis edilməsidir. Mükafat elm, mədəniyyət, o cümlədən ədəbiyyat və gənclər iş, ictimai və sosialyönümlü fəaliyyət, innovasiya və sahibkarlıq fəaliyyəti sahələrində xüsusi fərqlənən 10 nəfər gəncə ildə bir dəfə verilir.